

59689

Stari in novi

kmečki prijatelji

(Ponatis iz „Delavca“)

Spisal
E. Kristan

Cena 6 kr.

s poštno pošiljativo 8 kr.

Založilo uredništvo „DELAVCA“.

Tiskal Friderik Martinek na Dunaju

Stari in novi
kmečki prijatelji

(Pravica iz Ljubljane)

B. Kristan

[F. D.]
25.4.35

030005205

U v o d.

Naši maziljenci obljubili so nam socialnim demokratom in našemu nauku, da pojdemo iz Slovenskega, ako ne z lepo pa z grdo. Seveda, to je prava krščanska ljubežen, katere smo mi že vajeni od naših župnikov in kapelanov. Nam to nič ne stori. Takovi so bili črni gospodje vedno in se ne spremenene nikdar. Ne čudimo se toraj, da so dr. Jngwerja znani knjižici: „Slovenskim kmetom v poduk in prevdarek“ na svoj način odgovorili ter da poskušajo z brošurico „Socialni demokratje novi kmečki prijatelji“ kmete odvrniti od čitanja socialistične knjižice, dasiravno je to že državni pravdnik poskrbel, kateri je knjižico zaplenil. A čuditi se moramo vendar, kako se je moglo zbrati v jedni glavi toliko prismodarij, kakor jih je anonimni pisatelj spravi na potrpežljivi papir. Mi pravimo, da je ta celi spis razžaljenje za naše slovenske kmete, ker je tako navivno, da ne rečemo bedasto sestavljen, kakor bi bil namenjen ljudem brez možganov.

O, vsaj vemo, da so se črni gospodje dosti dolgo trudili, razširjevaje temo mej ljudstvom; in sedaj mislijo, da je res že ves narod tam, kjer so ga hoteli imeti. A prevarili so se grdo! Naš slovenski narod ima prezdrav um in predobro pamet, da bi se dal vse večne čase voditi od svojih najhujših nasprotnikov in tudi način, na kateri obravnuje ta klika s kmečkim vprašanjem, ne bode

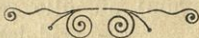
pomagal njihovemu namenu. Vsaj dokazovati nam menda vendar ni potrebno, da je bil pisatelj gospod v talarju? Ptič se pozna po perju!

Ogledati si hočemo samo malo površno zvito, prav farizejsko taktiko, s katero bi radi brezimeni pisatelj in njegovi prijatelji našemu kmetu dokazali laž za resnico.

V uvodu pravi gospod Nevesekdo, da „ima naše ubogo ljudstvo malo prijateljev, ki bi se hoteli zanj potegovati, bōdisi z besedo, bodisi s peresom“. Gola resnica! Naše ljudstvo ima tako malo prijateljev, da bi moralo propasti, ako bi si samo o pravem času ne pomagalo. A nadalje čitamo: „Zatō vsacega z veseljem pozdravljamo, ki se postavi z nami vred v bran nasproti mnogobrojnim nasprotnikom kmečkega ljudstva“. Dā, takovi ste! Kdor se z vami kam postavi, bolje rečeno pod vas postavi, ta vam pride prav. No, pa jedno ste pozabili povedati: Kdor se hōče potegovati za ljudstvo, mora se postaviti ravno vam nasproti, ker vi ste bili in ste prvi nasprotniki, tlačitelji in izkoriščevalci vsega delavnega ljudstva, toraj tudi kmeta.

Vi vprašate, kdo je Jngwer, da hōče kmete podučevati. „Ali je kmet? Ali rokodelc?“ — pravite. Kdo ste pa vi, ki še svojega imena ne poveste? Ste li vi kmetje ali rokodelci? Ne, ne! Lenuhi ste, ki o delu sploh pojma nimate, ki se kmetu ne samo na prižnici, marveč povsod vsiljujete, kjer imate nadeje, kaj pridobiti za svojo klet, ali pa za kuhinjo. Kedaj ste vi delali in kedaj ste kaj storili za kmeta? Kadar se vam dokaže vaša lažnjivost, tedaj vpijete: „Žid je to! Žid in požidovljeni socijalisti!“ Za jedno laž več ali manj ne boli vās glava in kjer stoji v resnici jeden žid in sto drugih ljudi, tam vidijo vās oči ves izraelski rod. In v tem trenutku pozabite

vi, ki bi morali biti učitelji božje besede, sveto zapoved: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! Pa vam naj bi se narod podal? Od vas naj bi pričakoval rešitve? Dà! Vi bi to delo tako izpolnili, da bi bila vsaka rešitev pozneje nepotrebna — to je res! Pa poprej bi moral narod izgubiti svoje zdrave oči in svojo pamet, a to se vam na žalost vendar ne zgodi.

Kaj je socializem ?

Črni gospod slišal je nekaj zvoniti o socializmu in sedaj bi rad svojo modrost prav drago prodal. Zato tolmači on socializem tako le :

„Socialisti ali socialni demokrati hočejo, da bi v bodoče med ljudmi ne bilo več nobenega produktivnega imetja . . . Vse pridelano imetje naj bo državna lastnina in država je bode razdeljevala ljudem. Socialistična stranka je nadalje popolnoma neverna. Bogu so svojo pokorščino odpovedali, ter pravijo, da Boga ne potrebujejo ker Boga ne poznajo . . .“

No, sedaj je goreči pekel gotov !

O zasebni in državni lastnini spregovorili bomo še nekaj besedij, dasiravno je o tej stvari že toliko pisano in povedano, da bi lahko tudi sotrudnik „Slovenskega Gospodarja“ in pisatelj omenjene knjižice o tej stvari kaj več vedel, kakor prikazuje sè svojim delom. Ako hočejo socialisti, naj bi ne bilo v bodoče več zasebnega imetja, imajo za to zahtevo tudi dobro podlago. Zasebno imetje krivo je danes v prvi vrsti bedi in trpljenju delavca in kmeta, zasebno imetje provzroči, da se na jedni strani kapital neizmerno množi, na drugi strani pa se širi ubožstvo in revščina. In to je povsem naravno. Ako hočem na jedni strani kaj dodati, moram na drugi vzeti. Denar, ki ga spravlja bogatin v svoje blagajne, pride iz žepa delavca in kmeta.

Nikar ne recite, da to ni res ; ne pokazujte na borze, na velike trge, na konkurenco itd. in ne

trdite, da bogatini drug družega izkoriščajo. Mi vemo dobro, da ne pride vsak krajecar v milijonarjevo blagajno naravnost iz siromakovega žepa. A po dolgi poti pride vendar tja. Mnogi pa bogate tudi izravno od delavčevega in kmetovega žulja in potu. Tovarnar, kateri plačuje svojim delavcem za težko, nevarno, nezdravo delo komaj toliko, da lahko suhega kruha kupi, a prodaja pa delavčeve izdelke ljudstvu za drag denar, izkorišča delavca in kupca ter se bogati toraj ravno od siromašnega ljudstva. Veletržec, ki kupuje od kmeta žito, izkorišča kmeta samega, ker mu plačuje tako malo, da revež nič ne zasluži ali pa celo še zgubi; izkorišča pa tudi drugo ljudstvo, kateremu prodaja za drag denar nakupljeno žito in pogostoma mora kmet sam svoje žito zopet kupiti, seveda za mnogo višjo ceno, kakor je sam prodal.

Na ta način „zaslužijo“ majhni in veliki kapitalisti sila denarja. Potem pa napove še drug drugemu vojno; kadar so vzeli kmetu in delavcu vse, kar so mogli, poskusijo pa še mej seboj svojo srečo. Kdor je močnejši, kdor ima namreč več denarja, uniči konkurenta in spravi njegovo premoženje v svojo blagajno. V takem boju zmaga vedno večji kapitalist, in konkurenti, katerim je to prav dobro znano, mislijo vedno na to, kako naj bi pomnožili svoje premoženje. Sam pisatelj v začetku omenjene knjižice mora priznati, da v bogastvu otrpne človeško srce, da nima več sočutja do bede svojega bližnjega. Tega pa je največ kriv boj za obstanek, kateri divja mej kapitalisti ravno tako, kakor v celem svetu in vsem stvarstvu.

Dognano je toraj, da je bogastvo, katero se nahaja v rokah posameznikov, največji sovražnik delavnega ljudstva, ki živi samo od pridelka svojih

rok. In tudi kmet ne more pričakovati rešitve, dokler vlada neomejeno na svetu veliki kapital, tudi za kmeta je potrebno, da pride ogromni kapital iz rok posameznikov v roke vsega ljudstva.

Neimenovani pisatelj pravi sicer kmetu: „Ti hodiš za plugom, ti okopavaš svoje vinograde kot hlapec božji; le bog nad teboj je tvoj gospod, druga gospoda ti nima ničesar ukazovati, ako zvesto božje zapovedi izpolnuješ“.

Pač bi bilo dobro, ako bi bilo vse to res in kmet bi bil najsrečnejši človek na svetu. A žal, v resnici je kmetovo življenje vse drugačno. Naš kmet ni samo hlapec božji — kar bi bilo dobro za njega — temveč hlapec velikega kapitala, davčnih uradnikov in tistih gospodov, ki se imenujejo sluge božje. Gospoda v uniformah, cilindrih, frakih, talarjih in kutah mu ukazuje, ne da bi vprašala, izpolnuje li božje zapovedi. Posvetna in duhovska gospoda hoče le, naj jim napolni klet, kuhinjo, blagajne in žepe; ali more kmet pri temu obstati, za to se ne brigajo. Ako pa pravi socializem kmetu, da je tudi on človek, jednak bogatinom, ki ga izkoriščajo, da ima tudi on pravice do človeškega življenja, ako vabi kmeta, naj vzdigne svojo glavo, katero je tako dolgo moral nositi priklonjeno in naj pove svojim posvetnim in duhovnim izkoriščevalcem, da zahteva tudi on človeške pravice, tedaj upije duhovni pisatelj, da vzdiguje socializem svojo glavo, kakor temna pošast in postaja vedno silnejši!

Socializem vzdiguje svojo glavo, ker je zastopnik vseh tlačениh slojev ter zahteva za te delež, kateri jim po vsej pravici pripada. Mogoče je tedaj, da vidijo tisti, ki se do sedaj ta delež za sebe porabljali, v socializmu pošast. A temna pošast on nikakor ni; socializem je svetel kakor luč, ka-

tero nosi tje, kjer je vladala dolga sto in tisočletna prežalostna tema.

Socijalizem je nauk popolne, jednake pravice za vse ljudi. On uči, da prihajajo vsi ljudje na enak način na svet. Nihče ne prinese kaj drugega sè seboj, kot golo življenje; vsak je vstvarjen, da s časom umrje in za seboj ne zapusti ničesar, kakor svoja dela. Toraj so po naravi vsi ljudje jednaki in bi morali imeti jednake pravice. Kdor trdi kaj drugega, dela to le iz osebnih, koristoljubnih nagibov ter je nasprotnik delavnega ljudstva, na kateremu vendar počiva svet.

In kakor so ljudje kot bitja jednaki, kakor nima nihče drugačne krvi v svojih žilah, nego rundeče, kakor se človek ne spremeni, ako mu se izlije nekaj olja na glavo, kakor so vsi vstvarjeni, da žive, tako je tudi ves svet za vse vstvarjen in vsi pridelki imajo priti v prid vsem, ki jih pridelujejo. Vsi ljudje imajo toraj jednako pravico do vsega, kar podaja svet človeštvu, vsi pa imajo tudi jednako dolžnost delati, da se pridela vse, kar je ljudstvu potrebno.

To je nauk socijalizma in objednem program socijalnih demokratov. Trditev, da je socijalistična stranka neverna, je pa jednostavna lažnjivost in tisočkrat je izjavila socijalna demokracija, da to ni res. Politika se ne sme mešati z vero in zato pravi socijalna demokracija, da je vera zasebna stvar vsacega posameznika. Nihče nima pravice prisiliti svobodnega človeka, naj ravno to ali pa ono veruje in le nasilju, katero izvaja velik del duhovščine, upira se socijalna demokracija, rekoč, da smo vsi ljudje, naj imamo to ali ono vero. Tudi protestanti, pravoslavni, židje, muhamedanci, pagani itd. so jednako vstvarjeni, kakor vsi drugi

ljudje in kdor veruje v boga, greši zoper njega, ako zaničuje ljudi, katere je tudi on vstvaril, samo zato, ker so druge vere.

Mi toraj ne jemljemo nikomur vere ne boga, zahtevamo pa le, naj se nihče zbog njegove vere ne zaničuje in ne sovraži. Naši klerikalni nasprotniki sicer včasih pravijo, da tudi oni tako mislijo, a njihova dela so drugačna in tudi iz omenjene knjižice je razvidno, kako nekrščansko sodi pisatelj o luteranih in židih.

Zasebna posest in kmetija.

Kako zvito pišejo naši nasprotniki, kateri bi radi kmeta za večne čase v svoj jarem upregli, razvidno je iz nastopnih vrstic, katere najdemo v omenjeni knjižici:

„Kmet bode kmalu brezposesten, tožijo socialisti. Da, če bode oderuštvo redno tako prospevalo, kakor do zdaj, tedaj bode gotovo k malu brezposesten; ali če kmet socialist postane, tedaj se bo posestva najprej iznebil, ker socialni demokratje hočejo, da bi nihče lastnine ne imel“.

Pisatelj toraj sam priznava, da preti kmetu razlastitev, kajti gotovo je, da bode oderuštvo redno tako prospevalo, kakor do zdaj, in še bolj, dokler se ne spremeni dandanašnji družabni red. Kaj naj bi tudi to oderuštvo omejilo? Vera gotovo ne, kajti tudi krščanska vera ni mogla uničiti ali pa saj oblažiti oderuštvo, dasiravno je že 1896 let stara. Kako naj bi tudi vera pomagala, ko vendar vidimo, da so njeni služabniki pogostoma sami največji izkoriščevalci!

Kaj naj bi toraj pomagalo? — Zaman je pre-mišljevat, zaman ozirati se po svetu. Za delavca in kmeta je ni rešitve, dokar se ne spremeni dan-

današnji družabni red, dokler ne pride na mesto zasebne, splošna last. A zakaj naj bi se kmet tej spremeniitvi vpiral?

Res je, da se bode kmet posestva iznebil, kadar se izpolnijo težnje socijalnih demokratov. A naš farizejski nasprotnik je kaj modro zamolčal, kaj bode potem. Ako postane kmet brezposesten vsled oderuštva, postane **berač** in največja beda je tedaj njegov delež. Če se pa izpolni socijalno demokratični program, rešen bode kmet vseh skrbi. Posestnik tedaj sicer več ne bode, ker tega stanu potem sploh ne bo, a za svoje delo bode dobil vse, kar je za življenje potrebno njemu in njegovi rodovini. Ker pa bodo morali tedaj vsi ljudje delati, bode tudi njegovo delo manje in lažje. Najvažneje pa je, da ne bode kmetu več skrbeti, ker bode njemu in njegovim zagotovljeno vse, kar potrebujejo za hrano in stanovanje, za obleko in obutev, za omiko in zabavo. Za vse, kar se ima zgoditi, bode pa odločilna volja naroda in bode-li narod zahteval, naj se zidajo cerkve, dobil bode tudi te, navzlic nasprotni trditvi tistih, ki bi radi socijalne demokrate očrnili pri narodu.

Ako se ozremo kaj po svetu, lahko vidimo, da se izgubi vsaka majhna posest v veliki lastnini kapitalistov. V mestih prihajajo majhni trgovci in obrtniki na boben, ker se ne morejo vzdrževati poleg velikih kupčij in tovaren. Na kmetih pa prihajajo kmečka posestva po vrsti na boben. A zakaj?

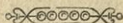
Davki tlačijo kmeta — to je res. A naj bi mu ne bilo plačevati nikakovih davkov, mar bi ga to rešilo? Ne, in stokrat ne! To pravijo kmetje sami. Kar kmetu največ škoduje, kar preti njegovemu obstanku, to je velika posest, katera ceneje prideluje pa dražje prodaja, ker lahko čaka, dokler

je najbolja priložnost za prodajo. Kar smešno je trditi, da ne pridelava veleposestnik nič ceneje, kakor kmet in kdor ima le količkaj pojma o kmečkem gospodarstvu, moral bode vprašati, kako se upa kdo kaj takega javno trditi! Ako mora naš nasprotnik priznati, da ima veleposestnik stroje, boljše seme, boljšo živino, potem tudi ne more zanikati, da pridelava ne samo ceneje, nego tudi mnogo več kakor kmet. Naj tudi ima uradnike, vendar nima z veleposestvom razmerno za toliko ljudi skrbeti, kakor kmet. Prav grdo in nekrščanski pa pravi črni pisatelj, da „kar veleposestnik sè stroji prihrani, to dá uradnikom in lenobnim poslom“. Ta gospod misli bržkone, da sme posle po volji žaliti, imenovaje jih vse skupaj „lenobne“. Mi pa mu pravimo, da so posli, katere on, pozabljajoč besede sv. pisma, tako zaničuje, za svet in za ljudstvo gotovo več storili koristnega, nego on in cela črna truma njegovih tovarišev. Znano je, da veleposestniki svoje uradnike in posle ra vsak mogoč način izkoriščajo, ne pa da jim toliko plačujejo, da bi sami ne imeli dobička. Znano je tudi to, da žive veleposestniki razkošno v velikih mestih, v sijajnih palačah, da potujejo po vsej Evropi za svojo zabavo, da prebivajo poleti v dragih kopališčih itd., znano je nadalje, da njihova posest vedno raste in se njihovo premoženje vedno množi, mej tem ko prihajajo marljivi in delavni kmetje drug za drugim na beraško palico. Kako bi pa bilo to mogoče, ako bi ne prideloval veleposestnik razmerno več in ceneje, kakor kmet?

Jasno je pa tudi, da se to ne bode spremenilo, ako se ne spremene dandašnje razmere sploh. Kaj pomaga kmetu, ako je on „posestnik“, če mu pa ta posest ne nese toliko, da bi preskrbel kruha sebi in svojcem? Kaj mu je

vredna posest, ako mora pričakovati od dneva do dneva, da jo zgubi? In zgubil jo bode navzlic colnini, katero naš pisatelj tako zagovarja. Colnina kmetu nič ne pomaga, pač pa mu škoduje, ker mora pridelke drugih dežel, n pr. petrolej, kavo itd. mnogo dražje plačevati. Pomagalo bode kmetu samo to, ako dobi za delo svojih rok vse kar potrebuje on in njegova družina; to se pa zgodi še le tedaj, kadar se spremeni dandanašnji družabni red, kadar pride občna last na mesto zasebne posesti, s kratka, kadar zmaga socialnodemokratska stranka. In kmet, kateri želi, naj bi se dandašnje razmere kaj preje spremenile, stopil bode v vrsto socialistov, katerim se razni nasprotniki sicer rogajo, jih zaničujejo in blatijo, kateri pa dandanes jedini delujejo za blagor ne samo jednega stanu, temveč celega človeštva.

Zasebne lasti ni bilo v začetku sveta; nihče ne more trditi, da bi bila zasebna last od boga, temveč je le ljudska iznajdba. Kar pa je od ljudi, ne more biti večno in zato bode tudi zasebna last zginila, kajti ona je uzrok vse bede in revščine, uzrok zločinov in hudobij, uzrok ljudske nevednosti in nezavednosti. Z zasebno lastjo ne more kmet in delavec nič zgubiti, nekateri dandanašnji mogočneži zgubili bodo sicer preveliki upliv na ljudske razmere in na razvijanje zgodovine, a to je tudi prav, zakaj ljudje, ki so jednaki po naravi, naj bodo tudi jednaki po svojih pravicah in dolžnostih. Svet pa bode izgubil z zasebno lastjo tisto skalo, na kateri so se vedno zidala poslopja krivic in iz katere so izvirale hudobije in nesreče. solze in ljudska kri.

Kmet in stranke.

Kdor se je količkaj učil, ali pa kdor saj opazuje, kaj se okrog njega godi, lahko vé in vidi, da se vse na svetu spreminja. Spreminjajo se hribi in doline, mesta in vasi, potoki in reke poiščejo si novih strug, zjedinjujejo in dele se in izginjujejo v skalnatih ponikvah. Iz morja vzdigujejo se novi otoki, stari pa se pogrezujejo v globočino. Države nastajajo in se rušijo, narodi se rode in izmirajo. Spremenilo se je površje zemlje, spremenil se je človek, dà, celo nebeški svetovi, svetle zvezde ki se vidijo liki večne, spreminjajo svoj let po vesoljnosti in — izginjujejo. Vse, kar je porodila božanska narava brez pomoči ljudskih rok, mora umreti, mora izginiti, da nastane prostor za druge, nove, mlade stvari in bitja; a to, kar so ustvarile slabe ljudske roke, naj bi bilo večno? Dandanašnje družabne razmere naj bi ostale nespremenjene na vse veke vekov?

Kdo naj pač to veruje?

Zgodovina ljudskega rodu nas uči, da so se družabne razmere in državni zistemi že mnogokrat zmenjali, in tudi našemu družabnemu redu je sojeno umreti — izginiti. Opazimo pa lahko, da delujete tudi tukaj, kakor povsod v organskem in neorganičnem življenju, dve nasprotni sili: jedna je, ki sili človeški rod naprej, druga pa, ki ga tlači nazaj. Naši nasprotniki, naj se imenujejo konservativci, klerikalci, krščanskosocialni, liberalni ali kakorkoli, hočejo vsi, da bi ostal današnji družabni red nespremenjen. Kakov majhen popravek prav preveč kričečih krivic bi še dovolili, a radikalnega spremena pa ne. Oni nočejo, da bi se svet nadalje razvijal, temveč hočejo, da bi družabne razmere ostale takove,

kakoršne so. Tako ovirajo te stranke pravi napredek, a stranke, v katerih imajo duhovniki merodajen glas, pa še niso zadovoljne, da bi vse tako ostalo. kakor je, marveč hočejo, naj bi se zgodovina obrnila, naj bi ljudski rod nazadoval.

Nasprotno pa pravi socijalna demokracija: kar se mora zgoditi po večnih postavah sveta, se bode zgodilo, človek pa je v roki neumrjočega božanstva večne narave orodje, s katerim se bori svet za svoj napredek. Večni duh, ki napolnuje ves svet in tudi nas, uči nas, kaj nam je storiti, da se izpolnijo večni zakoni in sledeč ta glas, pokazuje socijalizem ljudstvu pot iz dandanašnjih žalostnih in krivičnih razmer k svobodi, enakosti in bratstvu. Stranka socijalne demokracije zastopa tedaj napredek, ona hoče, da postane ljudski rod boljši in srečnejši, nego je danes. To je mogoče le, ako bodo vsi ljudje jednaki, ako izginejo tako zvane pravice mogočnežev in bogatinov, katere v resnici niso nič drugega, kot krivice za delavno ljudstvo. Za kmeta pa nastane vprašanje, ali naj se pridruži našim nasprotnikom, ki delujejo za nazadovanje, ali pa socijalni demokraciji, katera zahteva napredek.

Zmagala bode na vsak način socijalna demokracija. To nas uči zgodovina, to nas uči celi svet, kateri se vedno razvija, kateri brez prestanka napreduje; to nas uči dosedanji napredek ljudskega rodu. Že to bi zadostovalo, da bi se moral kmet pridružiti socijalni demokraciji. Vendar pa hočemo vprašati: mar se more kmet pridružiti stranki, katera hoče pridržati dandanašnje razmere?

Klerikalci in krščanski socijalisti pravijo, da lahko ostane v državi vse tako, kakor je; naj se le spolnujejo božje in cerkvene zapovedi. A glej! Krščanska cerkev izdaje že skoraj 2000 let svoje za-

povedi; krščanska cerkev je izvrstno organizovana in razširjena po celém svetu. Zakaj pa vendar še ni končana beda? Zakaj umirajo ljudje še vedno od gladu? Stvar je povsem jednostavna: cerkev ne more pomagati, če bi tudi hotela. Njene postave bile bi kaj vredne, ako bi živeli na svetu angelji, ne pa ljudje. Duhovniki sami ne izpolnujejo cerkvenih zapovedij, pa kako naj bi se to pričakovalo od navadnih ljudij? Pisatelj omenjene knjižice se sklicuje na to, da je cerkev prepovedala posojila na obresti. To je seveda prav lepo, dasiravno bi tudi to sveta ne rešilo. A čudó! Letos je zahteval neki gospod Beruth, urednik krščanskosocijalnega lista „Politische Fragmente“ na katoliškem shodu v Solnogradu, naj izjavi shod, da se je k tej postavi povrniti. Na to pa so planili pobožni gospodje kviško in nastal je takoj hrup, kakor na semnju, kadar hoče prodajalec kupovalca oslepariti. In gospoda, koja obrača vsaki čas oči proti nebu, katera ima vedno mēd na jeziku in se kar topi krščanske ljubezni, dokazovala je gospodu Beruthu, da je potrebno obresti jemati in da mora sam papež svoj denar na obresti posojevati. Pa to jim še ni zadostovalo, temveč so sklenili, da je treba gospoda Berutha spoditi od shoda, ker — se je pregrešil proti katoliškim načelom.

S tem toraj, da je zahteval, naj se pribori veljava cerkvenim postavam, pregrešil se je proti katoliškim načelom! A ti ljudje vendar zahtevajo, naj jim verujemo, kadar nam obljubujejo, da bodo rešili svet bede in revščine, da bodo pomagali kmetu in delavcu! Saj so sè svojim postopanjem dosti jasno pokazali, da se še sami nočejo ozirati na cerkvene postave. Mar to ni hinavstvo? Mar to ni slepenje ljudstva? . . .

Samo še jeden primer.

V Galiciji so kmetje že tako izkoriščani, da se kar trumoma selijo v Ameriko. Izkoriščujejo jih pa v jednaki meri krščanski in židovski veleposestniki. Neki duhovnik, Stojalowsky, kateri nosi v srcu pravo ljubezen do ljudstva, vstal je ter podučeval narod; tolmačil mu je, kaj zahteva krščanska ljubezen, učil je ljudi, da so vsi sinovi božji in da imajo vsi jednake pravice na svetu. Kmetje in delavci so ga poslušali kakor poslanca božjega in pozdravljali so ga kot svojega rešitelja. To pa židovskim in krščanskim oderuhom ni bilo všeč in poskusili so vse, kar je bilo mogoče, da bi uničili Stojalowskyja in njegov vpliv. V ta namen so se obrnili do — katoliških škofov po Galiciji in ti so se res spustili v boj proti v bogemu duhovniku! Prisilili so ga, da je moral vstopiti v Barsko (črnogorsko) škofijo, ker mu ni bilo več obstati pod nijednim avstrijskim škofom. Potem so ga hoteli spoditi iz Avstrije, dasiravno je avstrijski državljan. In ko to vse ni nič pomagalo, začeli so intrigirati proti njemu pri samem papežu, počrnili so ga pri njemu in tako so dosegli, da ga je papež ekskomuniciral, t. j. sunil ga je iz katoliške cerkve! Posvetne oblasti so ga pa zapirale in tako je ubozega duhovnika, kateri je hotel res delovati v Kristusovem smislu, vse trpinčilo, vse preganjalo in zatiralo. Katoliški, krščanskosocialni časopisi pa so se mu rogali in ga žalili tako, da je moral patra Opica, izdajatelja znanega klerikalnega lista „Reichspost“ tožiti zavoljo žaljenja na časti.

Glej toraj! Kdor se hoče res potegovati za kmeta in delavca, ima takoj vso posvetno in duhovsko, krščansko in židovsko gospodo, škofo in oderuhe proti

sebi! Vendar pa trobijo klerikalci po svetu, da so baš oni jedini prijatelji kmeta in obljubujejo, da ga bodo rešili. Seveda, obljubuje se lahko, a obljubiti in izpolniti je za črno gospodo preveč.

To dokazuje dovolj, kako velika je ljubezen duhovnikov do kmeta in delavca. In popolnoma neresnično je, da se bode le količkaj spremenilo v državi v blagor kmetu in delavcu, ako bomo podpirali klerikalne stranke. Duhovnih poslancev bilo je vedno dosti v državnem zboru in tudi v deželnih zborih. Pa kaj so do sedaj storili za delavno ljudstvo? Zahtevali so, naj se jim izroči šola, naj se jim dá prva moč v državi in to pa ni nikakor hasen naroda. Kjer vladajo duhovniki, tam se širi tema, ljudem se prepoveduje misliti sè svojimi možgani in kako se ljudstvu v takovih razmerah godi, to nam jasno dokazuje zgodovina.

Naš pisatelj poskuša sicer na vsak način dokazati, da je bil srednji vek za kmete zlata doba. Človek se mora kar čuditi, da je mogoče tako brezobrazno lagati in resnici pljuvati v obraz! Zakaj pa so vstajali v 16. stoletji po vsej Evropi kmetje proti svojim mučiteljem? Zakaj so se vzdignili hrvaški in slovenski kmetje proti gospodi, katera jih je trpinčila? In na katero stran so se postavili tedaj duhovniki? Za krščanske zapovedi, za narodnost, za pravico kmetov se niso zmenili. Prekleli so puntarske kmete, silnikom, gospodom pa so pomagali, kolikor jim je bilo mogoče!

„Tedanji čas ni bil tak, kakor ga črnijo socialni demokratje“, pravi črni gospod.

No, mi mislimo, da nima nobeden jezik dosti bridkih besed, da bi obsodil nečloveško delovanje duhovne gospode v srednjem veku. V imenu vere in cerkve so sežigali nedolžne ljudi kakor hrošče.

Na tisoče in tisoče so jih sežgali kot baje čarovnike in čarovnice. Noč in dan so plamtele grmade; smrtili so ljudi, kateri so imeli pogum jim povedati resnico v obraz; morili so učenjake radi navkov, kateri se vere sploh nič ne tičejo in katere dandanes celi svet priznava. Človek, kateri ni hotel biti hinavec, ni bil nikdar varen svojega življenja. Vse to je znano celemu svetu. Kdor se je učil samo nekaj zgodovine, vé, kako so katoličani zatrli mohamedanske Mavre na Španskem — narod, kateri je stal tedaj na vrhuncu omike in kulture in kateri ni živi duši na svetu kaj žalega storil. Znano je, kakove grozovitosti so uganjale krščanske vojske v križarskih vojnah, kako so voditelji krščanov, udje duhovnih redov, mohamedancem prisego prelomili in jih poklali na tisoče in tisoče. In vendar se upa še kdo trditi, da je bil srednji vek zlata doba.

Zato pa bi radi dobili šolo v svoje roke, da bi učenci ne zvedeli, kako se je tedaj postopalo v „imenu vere“.

V take razmere želi črna garda pripeljati ljudstvo nazaj. Tega je pričakovati narodu, ako bi se dal voditi od maziljene gospode tudi v posvetnih stvareh. Vendar vabi omenjeni pisatelj kmete v svojo vrsto z nastopnimi besedami: „Brez duhovnikov bi bil kmečki stan zgubljen, le duhovniki so nevstrašeni in neodvisni dovolj, da morejo brezobzirno zagovarjati in braniti kmečki stan proti mnogoterim krutim sovražnikom, dandanašnji tudi proti socijalnim demokratom“.

Kolikor besed, toliko lažij! Ako je jeden ali drugi duhovnik res dovolj neustrašen, potem se mu zgodi to, kar se je zgodilo Stojalowskyju. Duhovniki ga sami uničijo. In tudi v Slovencih imamo primerov dovolj za to. Slavni Gregorčič je le v pesnih

opeval resnico in vendar so ga baš duhovniki moralčno uničili. In še se upajo trditi, da niso ovađuhi! Morebiti sami ne vedo, kaj je ovađuštvo!

Ne bil bi kmečki stan izgubljen brez duhovnikov, pač pa bi bili duhovniki izgubljeni brez kmečkega stanu, od katerega živé. In zato se ga tako trdokorno oklepajo, zato ga hočejo spraviti popolno v svojo oblast. Posrečilo pa se jim to vendar ne bode, kajti kmet bode kmalo sprevidel, da je tudi njemu zahtevati spremenitev dandanašnjih razmer, katere „krščanski“ pisatelj tako hvali.

Kaj posebno se poteza za vojaštvo. A to je umevno. Dasiravno uči krščanska vera, da imajo ljudje ljubiti mir, vendar so bili duhovniki vedno drugih nagledov. Križarske vojne, v katerih je poginilo na milijone nedolžnih ljudij, vodile so se po zapovedi papežev. Različne verske vojne v srednjem veku provzročila je duhovščina. Duhovniki blagoslavlajo tudi dandanes orožje, zastave in vojake ter čitajo maše in molijo za zmago, dasiravno je ni zmage brez prelivanja krvi, brez ubijanja in klanja! Ako bi bili duhovniki res nasprotniki vojne, tedaj bi morali vojno prekleti in bi ne smeli nikjer sodelovati, kjer se ubija in preliwa kri. Zdi se pa duhovniku tudi to pravično, da mora služiti kmetov sin tri leta, sin gospodov pa samo jedno leto. In farizejski pravi: tudi kmečki sinovi služijo samo jedno leto, če imajo dotične skušnje. Tega pa ne pove, da ne more imeti vsak kmečki sin dotičnih skušenj, ker so dandanašnje razmere tako krivične, da hodi le tisti lahko v šolo, kateri ima denar.

Mislimo torej, da je dovolj razvidno, kako zvičajno je spisana cela knjižica. To zavijanje pa nima družega namena, kakor zatajevati resnico in zavajati ljudi. Tako se roga pisatelj naši knjižici, v kateri

je rečeno, da zadruga ne morejo kmeta rešiti, ter pravi, da so zadruga na Angleškem mnogo pomagale. To je tudi nam znano; a lažnjivi pisatelj bi bil moral tudi to povedati, da so angleške Trades Unions delavske zadruga, bolje rečeno društva in da je mej temi in mej gospodarskimi zadrugami razlika, kakor noč in dan. Delavske zadruga ustanovljajo socijalni demokratje povsod; pravijo pa tudi, da je to le pomoček za kratek čas, ne pa za rešitev delavskega stanu. Gospodarske zadruga, katere je že davno zagovarjal znani pisatelj Schulze-Delitsch, pa ne uspevajo in sploh nič ne pomagajo.

V dandanašnjih razmerah sploh ni resne pomoči za kmeta in delavca. Dokler vlada na svetu denar, se bode le bogatinom dobro godilo in tistim, ki umejo ljudstvo izkoriščati. Zato morajo neimoviti stanovi delovati na to, da se dandanašnje družabne razmere popolnoma spremenijo, da bode za vse ljudi jednaka pravica na svetu. In zato se ne more kmet in delavec, kateri pričakuje poboljšanje svojega stanu za-sé ali pa vsaj svoje otroke, okleniti le jedine stranke, katera deluje v resnici za napredek ljudstva, le socijalne demokracije!

Nekaj o napredku.

Naš premodri pisatelj zasmehuje socijalizem in misli, da ga bode s tem uničil. Pač lahkoveren je! Nas njegovo roganje ne boli, ker nam imponujejo le argumenti in dokazi, teh pa naš junak nima. Ali naj se imenuje dokaz naslednja pisava:

„Socijalni demokratje sanjajo o neomejenem napredku, oni mislijo, da se bo človeški rod s časom tako razvil, da bo tukaj na svetu popol-

noma srečen. Ali rastejo drevesa gor v nebo? Ne, le otroška domišljija sanja o drevju, rastočem gor do blede lune; pametni človek pa ve, da tukaj na tem svetu vse trohni, da se vse enkrat podere. Narodi so se lepo razvili, zlasti odkar jih požlahtnuje krščanski nauk, božja previdnost je to tako pripustila. Posameznik in človeški rod, vsi skupaj smo podobni rastlini, pri kateri se cima razvije v drevo, prinašajoče cvet in sad; da bi pa dosedanji napredek bil tako strašno velik in bistven, ni resnično“.

Le v kratkem hočemo odgovoriti našemu dobrijanu, da socialni demokratje niso nikakovi sanjači. Prepričani smo sicer, da se bode človeški rod s časom tako razvil, da bode tukaj na svetu srečen — vsaj mnogo srečnejši, kakor danes. Zato pa nikakor ni potrebno, da bi raslo drevje v nebo, ali pa do blede lune in klerikalni pisatelj bi bil se svojo poezijo lahko doma ostal. Kadar se odstrani dandanašnji kapitalistični zistem, ki izkorišča delavca in kmeta, ter obema pije kri, napočili bodo delavnemu ljudstvu in človeškemu rodu srečnejši dnevi sami po sebi. Da se bode to zgodilo, dokazuje pa ravno velikanski napredek človeškega rodu, katerega bi naši nasprotniki kaj radi zanikali. Ta **napredek** je ravno **bistven** in tudi tako **ogromen**, da prtlikovska duša tega še razumeti ne more.

Nočemo tukaj povpraševati, ali se more danes še dvomiti o Darwinovem nauku, po katerem bi že obstanek človeškega rodu pomenil absolutno bistven napredek. A če se le malo ozremo po zgodovini ljudstva, spoznamo lahko, kako je človeštvo napredovalo.

Nihče ne bode danes več trdil, da so bili prvi ljudje na zemlji tako popolno razviti, kakor današnji.

Duhovniki, koji se ne plašijo vsake misli, katera bi se porodila v njihovih glavah, priznavajo sami, da se ne smejo besede sv. pisma, „da je bog človeka po svoji podobi ustvaril“, tako tolmačiti, da bi bili prvi ljudje res podobni kakovemu bogu. Veda pa nas uči, da so ljudje nekđaj stanovali po skalnatih votlinah in po gozdih, da niso poznali ne hiš, ne obleke, ne mest in ne vasi. Državna, ali sploh družbinska družitev bila jim je povsem neznana. Orodja niso imeli nikakovega, o učenju in izobraževanju pa še govora ni bilo. Ljudje so živeli ravno tako kakor živina. Tega ne more nihče zanikati, kdor se je količkaj bavil z arheologijo in geologijo, ter sè staro zgodovino ljudskega rodu. Tedaj ni bilo verske razlike mej ljudmi, ker vere še poznali niso. Ljudstvo se ni delilo na razne narode, ker jezika, podobnega današnjim jezikom, še bilo ni. In človek je poznal v tistih prestarih časih jedno jedino nalogo v življenju: priskrbovati si hrane!

Pomislimo sedaj, da so ljudje s časom svoje skale zapustili, ter začeli zidati umetna stanovanja — seveda v začetku le iz lesa, z trstike itd., v jezerih in barjih, na visokih kolih, tako da jih je voda varovala divjih zverin. In poglejmo, kako so se ljudska stanovanja razvila do naših časov! Primerimo kakošno palačo kakega modernega Kreza, v kateri se blišči zlato, srebro in slonova kost, v kateri služi drag marmor za stene in kipe, v katerih pokrivajo dragocene preproge mozaikova tla, v kateri je za vsak najmanjši opredek posebna, bogato urejena dvorana, soba ali izba, v katerih vabijo buđoarji liki iz zlatih pravljič, sè šumečimi vodometi in vodopadi, z žlahtnim cvetjem in eksotičnimi rastlinami na počinek — ako primerjamo tako razkošno palačo sè skalnatim brlogom, v katerem si je nekđaj

človek iz suhega listja pripravljaj posteljo, tedaj nam pač ni potrebno dvomiti, da je napredek človeškega rodu velikansk!

Kdo bi ne vedel, da so bili naši praočetje nekdanj kanibali, kakor so danes še nekateri narodi po Afriki, t. j., da so ubijali ljudi in se hranili od njihovega mesa? Poglejmo, kako se je hrana od onega časa spremenila! Bila je doba, ko človek ni poznal ognja ter ni kuhal ne pekel, temveč užival je le surova jedila. Še v času selitve narodov so devali Huni surovo meso pod konjsko sedlo, da so ga omehčali, kuhali ali pekli ga pa niso. Kaj pa zna danes kakov francoski kuhar ali pa kakova župnikova ali škofijska kuharica spraviti na mizo? Ni li tudi to napredek, velik in pomenljiv napredek?

V onih starih časih živeli so ljudje brez redu in zveze — vsak za sebe. A počasi začele so se zjedinevati družine, žadruge, občine. Nastali so narodi in države — a danes imamo državo, v koji je od zgoraj doli in zdolaj gori, od posameznika do državne vlade, od ministerstva do občine vse organizovano. Urejene so stanovske, lastninske, cerkvene, učevne, sploh vse razmere, katere so ljudstvu znane. Nekdanj je vladala pravica močnejšega, kdor je mogel, smel je slabejšega ubiti in — pojesti. Dandanes pa čuva država ne le življenje, temveč tudi last svojih udov in gorje mu, kdor bi se pregrešil proti postavam države ali pa cerkve! In to morda ni velikanski, bistveni napredek? . . .

Prvi ljudje niso imeli nikakovih delavnih pomočkov, razven svojih rok. S časom pa so izumili sekiro, lopato, motiko, plug, pozneje kolesa in s tem voz, porabljali so razne živali za pomoč pri delu — a danes — glej! Po celem svetu drdrajo vozovi brez konj, podobni železnim palačam, goni pa jih

pâra ali elektriķa. Ti dve sili pa prevzemati povsod delo ljudskih rok; v tovarnah, na polju, na morju, v gori, v miru in na vojni, povsod dela pâra in elektriķa in proizvaja stvari, o katerih se pred kratkim časom še sanjalo ni. Plin in elektriķa spreminjata noč v dan, voda in elektriķa lečita telesne in duševne bolezni — in vse to baje ni velik, bistven napredek?

Človek bi moral biti slep, da bi ne videl, kako se je vse — vse spremenilo na svetu. Čudno pa je le, kako more katoliški duhovnik trditi, da napredek ljudskega rodu ni velik in bistven. Mar ne pomeni že Kristusova vera, katero je sprejelo toliko milijonov ljudi in koja je podala jednemu celemu veku značaj, velikansk in bistven napredek?

Ako pa moramo spoznati, da je ljudski rod res tako napredoval, da že več ni podoben nekdanjim ljudem, potem lahko pričakujemo, da bode tudi nadalje ravno tako in še celo hitreje napredoval kakor do sedaj. Socijalna demokracija še nikdar ni trdila, da bode žito vsak dan zorelo, da bode trta vsaki dan rodila novo grozdje. Pač pa smo prepričani, da se bode marsikaj lahko storilo, da se odvrne pogubni vpliv klime in neviht od poljskih plodov; gotovo je, da se bode hrana za ljudi mnogo lažje pridelovala, kakor sedaj. Brez vsakega dvoma pa ne bode ljudem treba toliko delati kakor sedaj, ker bode ljudstvo dobivalo vedno novih strojev, koji bodo nadomeščali delo njegovih rok. Ako hočemo, da bodo takove iznajdbe človeškemu rodu koristile, tedaj moramo odpraviti dandanašnji kapitalistični zistem, pod katerim vsak novi stroj, vsaka nova iznajdba delavcu le škoduje, ker jemlje službo ter kruh njemu in njegovi družini.

„Z elektriciteto se bode gotovo še marsikaj

opravilo, a mrličev tudi z njo vzbujali ne bodemo“.
— Tako modruje nadalje klerikalni filozof.

Ali misli, da je s tem socijalnim demokratom kaj novega povedal?

Mi nismo nikdar dvomili, da je smrt splošna osoda vseh živih bitij. In zato pravimo ljudem, naj uživajo, kar jim daje svet. Mi nismo nikdar verovali, da bi se mogel kdo smrti izogniti; pač pa so naši nasprotniki pogostoma trdili, da lahko ta ali oni smrt premaga. Nikdar še niso socijalisti poskušali mrliča z elektriko vzbujati, pač pa so drugi ljudje mrliča iz grobov klicali in tudi pripovedovali, da se jim je posrečilo.

Kadar pa naš pisatelj vprašuje, „ali je morda sveta vera napredku kedaj nasprotovala“, tedaj dokazuje le svoj farizejski značaj. Mi puščamo vero vedno pri miru; zakaj pa jo vi vedno vlačite v boj? — Mi se ne prepiramo o veri, temveč o ljudeh in če se imenujejo ti ljudje sluge božje in se mi proti njim borimo, še nimajo pravice trditi, da se borimo proti veri ali proti bogu.

Pustimo tedaj vero na strani!

Tisti ljudje pa, ki pravijo, da pospešujejo vero, so pa napredku vedno nasprotovali in mu nasprotujejo še dandanes. Ali so morebiti križarske vojne, ubijanje mavrov, preganjanje židov, grmade Husa, Giordana Bruna in sto drugih mučenikov, krvave sodbe proti čarovnicam, španska inkvizicija, verske vojne itd. napredek pospeševale? Ali se napredek tako pospešuje, da se delavskemu ljudstvu brani poboljšanje njegovega gmotnega in duševnega stanja? Ali bi bila šola, v kateri bi le črni gospodje ukazovali, napredna?

Hinavstvo! Prilizovanje!

Kjer gospoduje kuta ali talar, tam se o napredku govoriti ne more. Tam se širi gmotno uboštvo in duševna tema in tam ni rešitve za izkoriščenega, zaničevanega, zasmehovanega delavca in kmeta.

Socijalna demokracija pa pravi, da se bode ljudstvo razvijalo, da bode človeški rod napređoval vzlic oviram, katere mu delajo stoteri nasprotniki delavnega ljudstva. Kliče pa tudi vse, ki so potlačeni, ogoljufani za svet in za življenje, vse, ki pridelujejo s pridnimi rokami le za svoje duhovne in posvetne izkoriščevalce, naj pristopajo pod njeno zastavo, da pospešijo tisti napredek, od katerega je delujočemu ljudstvu pričakovati gotove rešitve.

Slovenski delavec in kmet! Kam se bodeš podal?

* * *

Nekaj napredka pripozna tudi naš nasprotnik, rekoč, da so se narodi lepo razvili, zlasti odkar jih požlahtnuje krščanski nauk.

Socijalna demokracija rada prizna zasluge krščanstva za ljudstvo. Morebiti ni v tem oziru nihče tako pravičen, kakor socijalni demokrati, koji se bore povsodi za pravico in resnico. In resnica je, da je bil Kristusov nauk za človeštvo mnogo vreden; v temu nauku ležal je velik napredek. A da bi bilo lepo razvijanje narodov le krščanskemu nauku, ali pa največ njemu pripisati, pa vendar ni resnica. Kakor je bil v nekih deželah Kristusov nauk pomenljiv, tako je bil v drugih n. pr. Mohamedov itd.

Pri vsemu temu pa je glavna stvar, da so sicer razni verski nauki ljudstvu v gotovih časih koristili, da pa so navadno oni, koji se imenujejo sluge božje, pokvarili, kar je vera dobrega storila, ker so plemenite nauke vedno zofistično v svojo ko-

rist zavijali. In tako vidimo, da je bil n. pr. krščanski nauk ravno tam brez upliva, kjer bi bil lahko napredek človeškega rodu največ pospeševal. Brez vsakega dvoma napredovala je na svetu in se razvila največ tehnika. Najmanje 60 odstotkov ljudskega dela izvajajo že stroji in v tem oziru je razvitek zares velikanski. A kdo bi mogel trditi, da je vplivala krščanska vera na pâr in elektriko? Kdo bode verjel, da se vozimo danes lahko po železnici, v motornih in električnih vozovih, po biciklu in v zrakoplavu, zato ker nas požlahtnuje krščanski nauk? Kdo more misliti, da imamo danes tiskarne, tovarne, muzeje, akademije itd. vsled krščanskega nauka? — Naj se trudijo naši nasprotniki kolikor hočejo, da bi dokazali svoje trditve, tega vendar ne bode niti jeden razsoden človek verjel, da bi bila vera pogoj za svetovni razvitek. Vera in posvetne reči so tako različne, kakor noč in dan. To dokazuje ljudska pamet, to dokazuje pa tudi praksa. Ozrimo se po Ameriki, po Evropi, po Avstraliji; pogledjmo na Angležko, v Nemčijo, na Francosko, v Rusijo: povsod je tehniški in znanstveni napredek jednako velik, dasiravno so vere posameznih narodov jako različne. Ravno tako pa tudi lahko vidimo, da je pravi kulturni napredek v vseh deželah vzlic verskim naukom zaostal, da je kmet in delavec povsod jednako izkoriščan in teptan; velika gospoda, posvetna in duhovska pa živi povsod v obilici in ima vsega preveč. Zamanj se je tedaj sklicevati na vero in krščanski nauk, zamanj je mešati vero in posvetne stvari. Telo ima povsem druge potrebe, kakor duša. Za slednjo naj skrbe duhovniki in za njen blagor delujejo naj v cerkvi. Vprašanja, katera se tičejo človeškega telesa, se pa morajo rešiti izven cerkve. Krščanski nauk poda nam lahko lepih besedij, a

kruha ne. Lepe besede pa ne zadostujejo za prazen želodec in vera ni dovoljna za življenje na temu svetu. Zato zahteva socialna demokracija, naj se loči cerkev od države.

Le kadar se ta ločitev uresniči, bode ustvarjena podlaga za svobodo in enakost ljudi.

Napredek človeškega rodu, kateri veseli vsacega mislečega človeka, vendar ne koristi dandanes vsemu ljudstvu. In tega je kriv zopet dandanašnji kapitalistični zistem, kateri našim klerikalnim nasprotnikom tako ugaja, da bi ga radi ukrepili za vse večne čase. Sedaj koristi napredek navadno le tistim, ki ga lahko plačajo. Ves tehniški razvitek služi le bogatinom, polni le velikim tovarnarjem, akcijonarnim družbam in veleposestnikom blagajne in žepe. Vsak novi stroj spravi nekoliko tisoč delavcev ob kruh in pahne nekoliko tisoč družin v bedo in revščino. To pa bi bilo vse drugače, ako bi ne prihajali stroji v posest bogatih posameznikov, nego v posest vsega ljudstva. Tedaj bi tudi vsemu ljudstvu koristili, ker bi mu prihranili mnogo težavnega dela. In gotovo bi bil tedaj napredek še mnogo večji, ker bi vsi ljudje napredek želeli ter v tem smislu tudi delovali.

Znanost se je vedno mirno razvijala in je pustila vse vere tega sveta pri miru. Nasprotno pa so učitelji vseh ver znanosti vedno nasprotovali ter nje miren razvitek ovirali. Sto in stokrat je to zgodovina dokazala in sedaj lahko vprašamo: kdo deluje v resnici za blagor ljudstva — učitelji vede ali pa derviši in bonci? — A naj se naši nasprotniki ne boje: grmade in svinčene kroglice niso mogle uničiti vede, ne bode jo uničila niti moderna borba braminov. Upliv maziljene gospode na ljudstvo pa vedno bolj gineva in zgodovina bode zabeležila naj-

večji napredek tedaj, kadar zgubi črna internacionala povsem upliv na delavski narod.

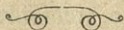
Grdo je kmeta in delavcu očitati napredek v lenobi. Ako hočemo iskati lenuhe, moramo se podati v tabor naših nasprotnikov — tam jih je še dovolj, ki lenarijo na račun delavskih slojev. A mi razumemo pobožnega gospoda prav dobro! Izkoriščani delavci zahtevajo splošno skrajšanje delavnega časa in to imenuje farizejski pisatelj napredek v lenobi. Takov napredek pa je jako potreben, ako hočemo rešiti delavca iz strašnih okov kapitalizma. Le kedar bode delavni čas omejen, bode dela za več rok, le tedaj dobi mnogo tisoč ljudij kruha, kateri morajo danes praznovati, le tedaj bode se lahko delavec po težkem dnevnem delu tudi nekaj odpočil in se izobraževal. Tega pa se tudi klerikalna družba boji, ker kmet in delavec, kateri se bode izobraževal, ne bode več slepo orodje v rokah hinavskih farizejev, ker bode sodil sè svojo glavo, kaj mu je verovati in kaj ne.

In h koncu še napredek v poželjivosti! Kdo pa vendar greši v tem oziru? Bogatin, kateri ima vsega preveč in vendar hoče reveža še ob ono pripraviti kar ima, ali pa siromak, ki trpi lakoto in revo, pa bi se rad jedenkrat najedel in svojcem preskrbel življenske potrebščine? Mar je to napredek v poželjivosti, ako zahtevamo, naj pride sad dela delavcu v prid, ne pa le kapitalistu?

Tudi tukaj se poznamo. A zamanj so vse zvižaje — resnico ne bodo najpobožnejši gospodje več dolgo zatemnovali. Tudi slovenski kmet prihaja do prepričanja, da mu ne morejo koristiti obljube in same obljube ter razne krone na drugem svetu, temveč da potrebuje tudi tukaj pomoči, da pa ne more računati na nikakovo rešitev, ako si ne bode

sam pomagat. To pa se mu posreči le tedaj, ako se združi z delavcem in pristopi v vrsto socijalne demokracije v priporočitev jednake pravice za vse ljudi. —

Zmaga socijalne demokracije bođe največji napredek človeškega rodu v novi dobi.

Basen o zajcu.

Klerikalci trdijo kaj radi, da so oni jedini čuvaji idealov ter imenujejo socijalne demokrate vedno materijaliste, cinike, brezverce itd. Pogledjmo vendar, kakovi idealisti so ti gospodje in kakovi so njihovi ideali.

Že njihov boj za sedANJI družabni red, njihovo nasprotovanje vsakemu napredku, omiki, vedi in znanstveni preiskavi bi zadostoval za karakteristiko črne garde; to nam pokazuje, da se nahajajo ideali blagoslovljenih možganov le v okviru kapitalizma in da uspevajo le v temi. Izginejo pa takoj, ako se posveti z lučjo prosvete in resnice. Da pa spoznajo naši čitatelji popolnoma cinizem teh varuhov svetinj, pa hočemo citirati neko pravljico iz omenjene klerikalne knjižice, katera dokazuje jasno kakor beli dan, koliko je vredno delavno ljudstvo tej maziljeni družbi.

Neznani pisatelj pripoveduje to-le :

„Lovec je šel enkrat na zajčji lov; zagledavši ga, so zajci začeli pobirati svoja šila in kopita ter so zbežali v grmovje. Le eden se je štel za bolj prebrisanega ter ni hotel bežati. Ta se je ustavil na zadnji nogi, vzdignil dolga ušesa ter začel lovcu groziti: „Ti mi ne smeš ničesar storiti, svet je za nas vse!“ — Lovec se je na to

smejal, tér dejal prebrisanemu zajcu: „Prav govoriš, ali jaz imam puško, ti jo pa nimaš, zato bodeš ti zdaj moj!“ — Pok! Ustrelil je zajca in od te dobe zajci ne vrjamejo več, da bi svet bil za vse“.

Pobožni gospod primerja tedaj delavno ljudstvo in one, kateri verujejo, da je svet za vse, — zajcu! To je gotovo idealno, morebiti tudi krščanski — v očeh klerikalne gospode. V naših očeh pa je to infamija in dokazuje nam jasno, da je kmet in delavec našim maziljencem nekaj vreden, kadar ga potrebujejo, da ga pa zaničujejo in zasmehujejo, kjerkoli imajo priložnost za zato.

Vsaka basen in pravljica ima navadno neki pomen. V basnih se lahko postavijo osebe na mesto živalij in tedaj sprevidimo še le, kaj je hotel pisatelj povedati.

Storimo to tudi z zajčjo basnijo.

Lovec je človek, kateri ima neko moč (puško); v navadnem življenju tedaj kakov mogočnej, kapitalist itd. Zajec je pa oni, ki se ne more braniti, ker ne poseduje nikakovega orožja, v vsakdanjem življenju tedaj človek brez gospodarske ali socialne moči: delavec ali ubogi kmet. Lovec — kapitalist šel je tedaj jedenkrat na lov; zagledavši ga, so zajci — delavci začeli pobirati svoja šila in kopita, ter so zbežali v grmovje. Le jeden je veroval v pravičnost in ni hotel bežati. Obstal je, vzdignil kviško svojo desnico ter dejal lovcu — kapitalistu: „Ti mi ne smeš storiti ničesar, ker beli svet je vstvarjen za nas vse. Ljudje smo vsi jednaki in vsi imamo pravico do življenja!“ — Lovec — kapitalist pa se je smejal ter dejal pravicoljubnemu zajčku — delavcu: „Prav govoriš; ali jaz imam denarja, ti ga pa nimaš in če ti ga jaz ne dam, umrl bodeš gladu! Jaz ti ga

pa ne dam, ako ne vstopiš v moj jarem in ne delaš kot moj suženj. Jaz imam moč, ti jo pa nimaš, zato bodeš ti sedaj moj“. Vzel je vrv iz žepa in zvezal zajcu — delavcu roke

Zajci — delavci pa vendar še verujejo, da je svet za vse; ako je sila uničila njihovo enakopravnost, ni se še sila spremenila v pravičnost. Ta pa nas uči, da so ljudje jednaki, ker so jednako prišli na svet in jednako ga zapuste.

Klerikalec nam pravi, da je lovec imel puško in zato zmagal. Naravno! To vidimo vendar vedno na svetu. Kdor ima moč, zmaga v borbi in ravno zato hoče socijalna demokracija priboriti delavnemu ljudstvu toliko moči, da more jedenkrat premagati silo, katera ga tlači. Puška dandanašnjih mogočnejšev, izkoriščevalcev naroda in pijavk delavnega ljudstva je kapital. Ako bi bil imel zajec puško, bil bi morda tudi on streljal na lovca in ta bi ne bil mogel takó zmagoslavno prerokovati: „Sedaj bodeš ti moj!“ Ako bi imelo delavno ljudstvo svoj delež kapitala v svojih rokah, ne mogli bi kapitalisti reči: „Ako ne bodeš delal kakor jaz hočem, umrl bodeš gladu!“

Zato se bori socijalna demokracija za spremembe dandanašnjega družabnega reda, kateri daje nekaterim posameznikom vso moč v roke, ogromno množico ljudstva pa ponižuje za njihove sužnje, koje izročuje bogatinom na milost in nemilost.

Klerikalec pravi: „Brez vere bil bi človek kakor žival: močnejša uničuje slabeje brez greha, brez krivice“. Mi pa vidimo, da vlada dandanes vera po vsem svetu: tu krščanstvo, tam muhamedanstvo, drugod zopet budhismus itd. Tisoč in tisoč duhovnikov širi vero v cerkvi, v šoli in v zasebnem življenju. Mnógo tisoč cerkev se dviga na zemlji,

vabeč ljudstvo k molitvi in k svetim obredom. Ljudje hodijo k mašam in pridigam, h krščanskemu nauku in k litanijam, sprejemajo zakramente in darujejo cerkvi in papežu — a glej! Vkljub veri in veronauku je na svetu vendar tako, kakor bi bilo po pisavi klerikalca tedaj, ko bi bil človek brez vere; vzlic cerkvam in mašam uničuje močnejši slabejšega in se bogati z delom siromakov. Vera vlada v državi, v cerkvi in v šoli — a lovec nosi še vedno puško, zajec pa ne!

Vprašuje nas farizejski klerikalec, kdo je socialnemu demokratu povedal, da je zemlja za vse, ter pravi: „Čudno, v Boga ne veruje, na Kristusa tudi ne, ali on trdi, da je zemlja za vse!“

Kdo pa je vendar maziljencu povedal, da ne veruje socialni demokrat v boga? — Mar je socialna demokracija verska sekta? Je-li socialna demokracija svojim pristašem že kedaj prepovedala vero v boga, Kristusa itd.?

Naj se trudi jezuitski pisatelj kolikor hoče — tega ne bode mogel nikdar dokazati. Zakaj resnica o socialni demokraciji je le jedna: Ona hoče jednake pravice za vse. Socialna demokracija ne vpraša: si li katoličan, pravoslaven, žid, muhamedanec, pantheist ali atheist; si li Slovenec, Taljan, Hrvat, Srb, Nemec, Čeh, Francoz, Amerikanec ali Rus? Kdor si človek, živi kakor človek. Delaj, ker brez dela ne moremo živeti, a ker hočemo vsi živeti, moramo tudi vsi delati. Ker smo vsi jednako vstvarjeni, ker imamo vsi jednake potrebe v življenju, moramo tudi vsi jednako delati, a za jednako delo moramo imeti tudi jednako plačilo, moramo uživati enak sad.

Jednake pravice in jednake dolžnosti — to je temelj socijalnodemokratskega

stremljenja in socijalističnih zahtev. Da je to prav, pa nam je povedala večna, neskončna priroda, to nam pravi pamet, vest in prepričanje, tega nas uči enakost poroda in smrti.

Kdor se hoče z nami bojevati, v priporitev teh idealov, bodi nam pozdravljen! Vera in narodnost ne bodeči nikogar ovirali mej socijalnimi demokrati, našli pa bodeite pravico jedino v socijalistični družbi, koja daje jednake pravice vsem ljudem, vsem veram in narodóm.

Da je zemlja za nas vse, to nam je znano, ker potrebujemo vsi njenih sadov in ker smo vsi vstvarjeni za delo. Da je zasebna posest potrebna, pa ne more nihče trditi, ker nikdar ni rekel kakov bog: „Ti, knez Schwarzenberg, ti, baron Hirsch, ali ti, nadškof Kohn, imej toliko in toliko posestva, tisoč in tisoč ljudij pa naj strada in naj dela za tebe liki živina! Hoteč spremeniti dandanašnji družabni red in podati zemljo in njene plodove vsemu ljudstvu, deluje socijalna demokracija gotovo za ideale, kateri so vredni borbe in požrtvovalnega dela. Socijalisti ne zaničujejo materijalizma, ker vedo koliko je materija vredna. Človek ni duh brez telesa, temveč ima truplo, potrebuje hrane, obleke, stanovanja, postelje in sto drugih stvari. Zidovje, kruh in sukno so pa tudi zgolj materijelne stvari in tudi naši nasprotniki cené takovo materijo po zaslugi. A oni zahtevajo, naj jim poskrbuje le delavec in kmet, česar potrebujejo za življenje, za njegovo delo pa ga zasmehujejo ter mu pravijo ob vsaki priliki, da je on manje vreden nego „duševni delavci!“ A tudi kadar se sklicujejo na duševno delovanje in na duševne ideale, pokazujejo da niso pravični. Kar je človeški um v dolgih tisočletjih pridelal na polju vede, naj bi koristilo po zahtevi kapitalistov in kle-

rikalcev le bogatinom in mogočnejšem, kmet in delavec pa naj bi ostal tudi zanaprej v duševni tmini. Nasprotno pa zahteva socijalna demokracija tudi v tem oziru jednake pravice za vse ljudstvo. Duševni velikani vse dob niso delovali za nekoliko bogatinov, temveč za ves človeški rod in zato zahteva socijalna demokracija jednak pouk za deco bogatinov, kakor za otroke siromakov. Le-ta pouk pa mora biti nepristransk, ne pa takov, da bi ugajal le maziljenim pretirancem in fanatikom.

Tudi v tem oziru nočemo biti več zajci, temveč jednakopravni ljudje.

Konec.

Slovenski kmetje, Vaša osoda, Vaša bodočnost je v Vaši roki. Po vsem svetu divja hud boj mej nazadnjaško i napredno strujo in tudi Vi morate odločiti, na katero stran se bočete postavili. Z jedne strani vas vabijo klerikalci, največ duhovniki in od istih odvisni ljudje, z druge pa Vas kliče socijalna demokracija, stranka revežev in siromakov, zatiranih in izkoriščanih.

Dolga, dolga leta so Vas vodili maziljenci, obljubujoči Vam srečo na temu in nebesa na drugemu svetu. A v teh dolgih letih niso storili nič za kmeta: vkljub klerikalnim obljubam propada kmečki stan, bobni boben po deželi in vtiskuje reva kmetu prosjaško palico v roke. Nekdaj posestnik lepega, dobrega sveta, je danes kmet večinoma že suženj veleposestnikov in proletarec. Hočete li še zanaprej pričakovati rešitve od koder je ni bilo nikdar? Hočete li Vašej deci podedovati beraško palico in pripraviti usodo brezdomovinskega nesrečneža, ki mora obijati tuje prage?

Slovenski kmetje! Ako ne mislite na sebe, ako imate pravico, zadovoljiti se sè svojo žalostno osodo, vendar nimate pravice, Vaše otroke zapustiti in izdati nenasitnemu kapitalu.

Ako pa hočete, da napočijo jedenkrat boljši časi zatiranemu delavcu in kmetu, tedaj se združite sè socijalno demokracijo, katera zbira pod svojo zastavo vse izkoriščane in zaničevane trpine in stopite složno v boj za srečo vaših otrok. Socijalna demokracija Vas noče varati in slepiti, ona Vam pravi odkrito, da mora izginiti vsaka zasebna last in da se morate tudi Vi iznebiti osebne posesti. Socijalna demokracija Vam pravi, da bodete za sebe morda le malo priborili, ker imamo še mnogo nasprotnikov in preganjalcev. Ona pa Vam tudi pravi, da ne bodete potrebovali zasebne lasti v novi človeški družbi, v kateri bode moral vsakdo delati in bode vsakdo imel vse, česar potrebuje za pošteno človeško življenje. A če bodete za sebe le malo pridobili, zagotovili bodete vse Vašej deci, katera bode uživala sladki sad Vašega dela. Nebesa na zemlji Vam socijalna demokracija ne obljubuje, ker vé, da bi s tem lagala. Pač pa trdi, da se lahko na svetu vse tako spremeni, da bode jednaka sreča cvetela vsemu človeškemu rodu. A to bode le tedaj mogoče, kadar se združi ves teptani proletarski rod, kadar pristopijo vsi trpini v vrste socijalne demokracije.

Slovenski kmetje! Vam je znano, kaj je trpljenje in uboštvo, Vi poznate vso bedo današnjega sveta, današnjega družabnega reda. In vsak dan Vam preti še večja nesreča, vsak dan lahko izgubete še svojo borno kočico, še zadnji košček zemlje in potem — kaj bode potem?

Ako hočete, naj ostane vse pri starem, tedaj služite in zanaprej klerikalcem in njihovim namenom,

verujte njihovim sladkim besedam in pričakujte krono trpljenja v nebesih. Ako pa hočete, da pride solnce jedenkrat tudi pred Vaša vrata, da spoznate tudi Vi, kaj je sreča in veselje, ako želite, da bi Vaši otroci brez večnega strahu pred biričem človeški živeli, tedaj pristopite k nam; socialna demokracija Vas bode s presrčnim pozdravom sprejela in Vas peljala v duševni boj resnice, za zmago Vaših pravic, za svobodo, enakost in bratstvo vsega ljudskega rodu.

ARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000236007

